

Wanda Nagórny

Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania w Katowicach

POLITYKA HANDLOWA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC NAJBIEDNIEJSZYCH KRAJÓW ŚWIATA

Streszczenie: Rozwój najbiedniejszych krajów świata jest w dużym stopniu uzależniony od polityki handlowej Unii Europejskiej. Podstawą współpracy w zakresie usuwania barier handlowych i rozwijania współpracy we wszystkich dziedzinach związanych z handlem jest porozumienie zawarte w 2002 roku w Kotonu między 79 członkami grupy państw Afryki, Karaimów i Pacyfiku (AKP) a Wspólnotą Europejską. Mimo upływu dziesięciu lat postęp w realizacji klauzul porozumienia dla krajów najbiedniejszych jest niewielki, a osiągnięte dotychczas cele cząstkowe zostały w dużym stopniu zniweczone przez światowy kryzys finansowy.

Słowa kluczowe: najbiedniejsze kraje świata, porozumienie z Kotonu, polityka handlowa.

Handel zagraniczny uważany był w teoriach ekonomicznych za główny czynnik rozwoju kraju. Współcześnie handel zagraniczny nadal należy do głównych czynników rozwoju gospodarczego kraju choć oczywiście samo włączenie się gospodarki krajowej w międzynarodową wymianę handlową nie przekłada się bezpośrednio na szybszy rozwój gospodarki kraju. Wzrost obrotów w transakcjach handlu zagranicznego staje się często głównym celem makroekonomicznym gospodarek, zwłaszcza krajów najbiedniejszych i dlatego istotne jest zidentyfikowanie w obszarze wymiany międzynarodowej czynników przyspieszających rozwój. Badania empiryczne prowadzone w kierunku uchwycenia bezpośredniego wpływu stopnia otwarcia gospodarki na rozwój społeczno-gospodarczy nie przynoszą jednoznacznych wyników. Także w tym obszarze gospodarowania pojawia się pytanie o rolę państwa. Oczywiście, handel zagraniczny jest trwałym, ukształtowanym elementem polityki gospodarczej kraju. Natomiast zakres i narzędzia oddziaływania państwa i sposób uczestniczenia kraju w światowych obrotach handlowych nadal stanowi przedmiot dyskusji.

Teorie rozwoju gospodarczego krajów biednych w różny sposób charakteryzują znaczenie otwartości gospodarki dla przyspieszenia wzrostu gospodarczego. W konstruowanych w tych teoriach modelach bierze się pod uwagę głównie zmiany długookresowe prowadzące do trwałego wzrostu.

Tabela 1. Poglądy na otwartość gospodarki jako metodę wzrostu gospodarczego krajów biednych w drugiej połowie XX w.

Okres	Sposób uczestniczenia kraju w światowych obrotach handlowych
Lata 50.-60.	polityka handlowa bardziej protekcyjna; rozwój kraju powinien nastąpić poprzez industrializację wynikającą z substytucji importu
Lata 70.	liberalizacja handlu; zaangażowanie państwa dotyczyć powinno głównie promocji eksportu, a o sile tego zaangażowania decyduje <i>efektywna stopa protekcji</i> *
Lata 80.	orientacja proeksportowa; zadanie państwa to wzrost transferu do kraju wiedzy i technologii, aby poprzez efekty uczenia się i obserwację osiągnąć postęp technologiczny i wzrost gospodarczy
Lata 90.	liberalna polityka handlowa jest źródłem wzrostu konkurencyjności gospodarki krajowej

* *Efektywna stopa protekcji* jest to stopień protekcji zapewniony krajowym czynnikiem produkcji przez obowiązującą w danym kraju strukturę cel na produkty konkurujące z produktami krajowymi oraz na surowce i półfabrykaty niezbędne do ich wytworzenia (za: [Budnikowski 2003, s. 178-184]).

Źródło: opracowanie na podstawie: [Kopiński 2002, s. 125-132].

Na uwagę zasługują zwłaszcza:

- modele rozwoju zbilansowanego R. Nurkse'a i P. Rosensteina-Rodana, z których wynika, że warunkiem rozwoju gospodarczego jest wielostronność inwestycji dokonywanych w tych krajach głównie w postaci inwestycji bezpośrednich wielkich korporacji i konsorcjów publiczno-prywatnych;
- modele rozwoju niezbilansowanego A. Hirschmana, T. Scitovsky'ego i G. Myrdala, postulujące koncentrowanie inwestycji w określonych dziedzinach, a nie ich wielostronność, i powstanie sektorów wiodących, a wzrost gospodarczy „ciągniony” jest przez eksport;
- modele zmian strukturalnych C. Clarka, A. Fishera i J. Fourastié, opisujące relokacje zasobów pomiędzy trzy sektory gospodarki, co powoduje przechodzenie przez trzy etapy rozwoju, a podstawowym czynnikiem pobudzającym te zmiany jest wzrost realnego dochodu *per capita*, wywołujący zmiany w strukturze konsumpcji.

W literaturze podkreśla się, że rozwój gospodarczy w krajach biednych „nie polega na gonieniu krajów bogatych, lecz na takiej koegzystencji z krajami bogatymi, by uruchomiły się mechanizmy poprawy poziomu życia w krajach biednych” [Rynarzewski, Zielińska-Głębocka 2006, s. 240-252]. Warunkiem niezbędnym jest podjęcie przez państwo polityki ukierunkowanej na rozwój stosunków wymiennych.

Przedstawione modele koncentrują się na ukazaniu możliwości wykorzystania zasobów i wskazaniu, które z tych możliwości przyniosą największą poprawę poziomu życia w krajach biednych. Problem główny polega jednak na pozyskaniu zasobów, zwłaszcza nowoczesnych: wiedzy i informacji. W tym zakresie niezbędna jest pomoc zarówno organizacji międzynarodowych, jak i poszczególnych państw, zwłaszcza tych bogatych.

Pojęcie „najbiedniejsze kraje świata” (ang. LDC) nie jest jednoznaczne. Najczęściej w celu przypisania do tej grupy konkretnych krajów wykorzystuje się klasyfikację numeryczną proponowaną przez ONZ. Według ONZ przez pojęcie to rozumie się najczęściej kraje najbiedniejsze, o najniższym wskaźniku rozwoju ludzkiego (HDI), PKB, z wysoką umieralnością i o niskim standardzie życia, dotknięte najczęściej klęskami żywiołowymi, konfliktami zbrojnymi czy problemem masowego głodu. Kraje te określa się także jako Czwarty Świat. Lista najmniej rozwiniętych krajów proponowana przez oengetowski Komitet ds. Polityki Rozwoju obejmuje 50 państw, w tym: 34 kraje Afryki, 14 krajów Azji i Pacyfiku, Jemen w Azji Zachodniej i Haiti na Karaibach.

Komitet ds. Polityki Rozwoju wykorzystuje następujące trzy kryteria służące identyfikacji najbiedniejszych krajów świata:

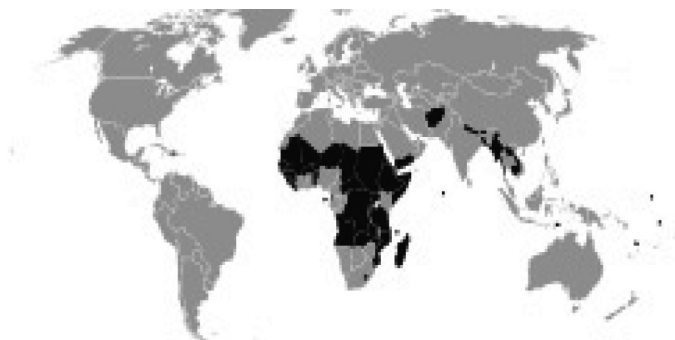
1) wysokość PKB *per capita*, liczona według parytetu nabywczego waluty (w roku 2009 – poniżej 905 dolarów);

2) stan kapitału ludzkiego, mierzony wskaźnikami HDI, tj.:

- średnia długość życia,
- wskaźnik skolaryzacji dla wszystkich poziomów nauczania,
- wskaźnik umiejętności czytania ze zrozumieniem;

3) ekonomiczną lukę, charakteryzowaną za pomocą wskaźników EVI opisujących wielkość populacji, tempo i strukturę tworzenia dochodu narodowego, zwłaszcza udziału rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa, skalę bezdomności wynikającej z klęsk żywiołowych, zagrożeń wpływających na niestabilność produkcji rolnej i eksportu¹.

Wyłonionych na tej podstawie 19 najbiedniejszych krajów świata umieszczono na liście rankingowej HDI w poz. 158-177. Charakteryzują się one PKB poniżej 900 USD, średnią długością życia obywateli poniżej 51 lat, wskaźnikiem skolaryzacji dla wszystkich poziomów nauczania poniżej 47,6, oraz wskaźnikiem umiejętności czytania ze zrozumieniem poniżej 47,7 [Human Development...].

Rys. 1. Położenie najbiedniejszych krajów świata

Źródło: <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/ldc/list.htm>.

¹ Criteria for identification of LDCs, <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/ldc/list.htm>.

Najbardziej istotne bariery rozwojowe najbiedniejszych krajów świata to:

- zadłużenie zagraniczne,
- niedostateczne środki na rozwój,
- bariery w dostępie do rynków krajów wysoko rozwiniętych,
- spadające ceny na produkty, które stanowią podstawę produkcji, zatrudnienia i eksportu. ONZ szacuje, że niesprawiedliwe zasady handlu międzynarodowego kosztują biedne państwa 700 mld USD rocznie. Udział w handlu światowym najbiedniejszych 49 krajów świata, stanowiących 10% światowej populacji, wynosi 0,4% i udział ten zmniejszył się o połowę w stosunku do 1980 roku. Bogate kraje wydają rocznie ok. 100 mld USD na ochronę swoich rynków poprzez system ceł, kwot ilościowych i subsydiów i jest to kwota dwa razy wyższa od sum przeznaczonych na pomoc dla krajów rozwijających się [Lorek 2006, s. 150-151].

Znaczący wpływ na pozyskanie zasobów i tworzenie warunków rozwoju najbiedniejszych krajów świata ma Unia Europejska.

Już w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w art. 2008-211 stwierdza się, że głównym celem polityki Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju jest zmniejszenie, a docelowo likwidacja ubóstwa. Przy formułowaniu i realizacji polityk, które mogłyby mieć wpływ na rozwój krajów biednych, Unia Europejska i jej państwa członkowskie biorą pod uwagę cele współpracy na rzecz rozwoju.

Realizując te cele, 23 czerwca 2000 roku w Kotonu zawarte zostało porozumienie o partnerstwie pomiędzy 79 państwami – członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) – a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi. Umowa obowiązuje przez 20 lat i łączy w sobie aspekt polityczny, handlowy i rozwojowy. Co pięć lat dokonywane są okresowe przeglądy polegające na ocenie stanu realizacji postanowień porozumienia i włączaniu klauzul uzupełniających, wynikających z aktualnych uwarunkowań. Organizację AKP utworzyła w 1975 roku grupa państw, głównie byłych kolonii krajów EWG – zrzeszonych na mocy porozumienia z Georgetown w celu koordynacji polityki względem EWG.

Stosunki handlowe między państwami AKP a EWG zostały ustalone w konwencjach z Lome w latach: 1975, 1979, 1984, 1989. Konwencje te oraz Porozumienie z Kotonu regulują również zasady pomocy gospodarczej udzielanej krajom AKP przez Unię Europejską (do 2000 roku ich istotną częścią były mechanizmy STABEX – System Stabilizacji Dochodów z Eksportu i SYSMIN – System Stabilizacji Cen Surowców Mineralnych).

Głównymi celami Porozumienia z Kotonu są: likwidacja ubóstwa, zrównoważony rozwój i stopniowa integracja państw grupy AKP ze światową gospodarką. Cele te są spójne z milenijnymi celami rozwoju².

² Milenijne Cele Rozwoju zostały przyjęte w Deklaracji Milenijnej przez przywódców 189 państw na szczycie Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2000 roku. Osiem Milenijnych Celów stanowi zobowiązanie społeczności międzynarodowej do redukcji ubóstwa i głodu, zapewnienia równego statusu kobiet i mężczyzn, poprawy stanu zdrowia, poprawy stanu edukacji, walki z AIDS, ochrony środowiska naturalnego, a także zbudowania globalnego partnerstwa między narodami na rzecz rozwoju. Zobowiązania dotyczą spełnienia wyznaczonych celów do 2015 roku.

Art. 36 ust. 1 Porozumienia z Kotonu daje podstawy do stopniowego, zgodnego z zasadami WTO, usuwania barier handlowych i rozwijania współpracy we wszystkich dziedzinach związanych z handlem. Kluczowe znaczenie ma promowanie i wspieranie handlu w obrębie regionów AKP i pomiędzy nimi oraz pomiędzy krajami AKP i innymi krajami rozwijającymi się (Południe – Południe).

W ślad za tym Komisja Europejska na mocy dyrektyw z 12 czerwca 2002 roku rozpoczęła proces negocjacyjny dotyczący Umów o Partnerstwie Gospodarczym (UPG). W toku przedłużającego się i nadal niezakończzonego procesu negocjacyjnego strony wielokrotnie potwierdzały, że umowy te muszą stanowić instrument na rzecz trwałego rozwoju integracji regionalnej oraz zmniejszania ubóstwa w państwach AKP. Realizacja Porozumienia z Kotonu przebiegała wieloetapowo:

- 2002 rok – negocjacje o charakterze ogólnym z grupą państw AKP;
- 2003-2006 – negocjacje UPG z sześcioma regionami (Karaiby, Afryka Zachodnia, Afryka Środkowa, Afryka Południowo-Wschodnia, państwami Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju, tworzącymi unię celną, i regionem Pacyfiku);
- 2007 rok – parafowanie UPG z Unią Europejską i jej państwami członkowskimi przez 15 państw Karaibskiego Forum Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (CARIFORUM);
- 2007 rok – parafowanie założeń będących podstawą do UPG przez 18 państw afrykańskich (w tym 8 to kraje najbiedniejsze); trzeba podkreślić, że aż 29 krajów AKP, z czego 26 należy do grupy krajów najbiedniejszych, nie podpisało żadnych Umów o Partnerstwie Gospodarczym;
- mimo niepodpisania przez grupę państw AKP żadnych z parafowanych poprzednio umów (w porozumieniach z 2007 roku ustalono termin podpisania na koniec 2008 roku), Unia Europejska od 1 stycznia 2008 roku rozpoczęła realizację ustaleń dotyczących importu produktów z krajów należących do AKP, które parafowały wstępnie UPG³;
- 2008 rok – podjęcie działań w kierunku uelastyczenia rozwiązań w ramach UPG, które, zgodne z kryteriami WTO, uwzględniają różne potrzeby i różny stopień rozwoju krajów i regionów AKP (konkluzje Rady ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych z dn. 26-27 maja 2008)⁴.

Mimo że celowość zawarcia umów o partnerstwie gospodarczym nie budzi wątpliwości, to jednak forma i sposób ich zawierania budzi dużo zastrzeżeń ze strony państw grupy AKP. Zastanawiająca jest także stosunkowo mała skuteczność procesów negocjacyjnych.

Wydaje się, że głównym czynnikiem, uzasadnionym zresztą historycznie, jest brak zaufania krajów najbiedniejszych dla propozycji rozwojowych formułowanych

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1528/2007 z dn. 20 grudnia 2007 r. w sprawie stosowania uzgodnień dotyczących produktów pochodzących z niektórych państw wchodzących w skład grupy AKP przewidzianych w umowach ustanawiających lub prowadzących do ustanowienia umów o partnerstwie gospodarczym.

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lutego 2009 r. w sprawie wpływu umów o partnerstwie gospodarczym (UPG) na rozwój 2008/2170 (INI).

przez kraje bogate i organizacje międzynarodowe. Mała skuteczność może wynikać także z ograniczonych umiejętności negocjacyjnych, braku wiedzy i dostatecznych informacji oraz braku rozwiązań instytucjonalnych i partnerstwa społecznego w tych krajach. Większość państw grupy AKP zarzuca Unii Europejskiej i państwom członkowskim nietraktowanie państw tej grupy jako równorzędnych partnerów w procesie negocjacji i wdrażania UPG. Wynika stąd konieczność jawnego, demokratycznego działania w obszarze zawierania i realizacji Umów o Partnerstwie Gospodarczym, zwłaszcza klauzul mających wpływ na jakość życia mieszkańców.

Parlament Europejski w rezolucji z dnia 20 stycznia 2010 roku w sprawie drugiego przeglądu Umowy o Partnerstwie między członkami grupy państw AKP a Wspólnotą Europejską podkreśla konieczność dalszego prowadzenia negocjacji o charakterze partnerskim, zwłaszcza negocjacji nie z instytucjami Unii Europejskiej, lecz państwami członkowskimi, co prowadzi do większego zaangażowania tych państw. Zasadą przewodnią unijnej współpracy na rzecz rozwoju powinna być spójność strategii politycznych na rzecz rozwoju – zwłaszcza w obszarze handlu, rozwoju rolnictwa i rybołówstwa; rozwoju regionalnych rynków rolnych. Parlament Europejski uważa, że „niezwykle istotne jest, aby nie narażać lasów, różnorodności biologicznej i ludności autochtonicznej lub ludności, której egzystencja związana jest z lasem”; wobec tego mimo swobody zawierania umów handlowych państwa grupy AKP mogą wprowadzić przepisy ograniczające wywóz drewna i innych nieprzetworzonych surowców. Mogą także stosować te przepisy w celu ochrony lasów, fauny i flory oraz rodzimego przemysłu.

Wobec niezwykle dynamicznie zmieniających się uwarunkowań rozwoju krajów najbiedniejszych Unia Europejska zamierza podjąć takie działania, jak:

- dokonanie rewizji Porozumienia z Kotonu, zwłaszcza zapisów związanych z polityką handlową, i uzupełnienie tej umowy o przepisy dotyczące już funkcjonujących rozwiązań w dziedzinie handlu, takich jak: system ogólnych preferencji taryfowych – GSP, GSP plus, tymczasowe umowy o partnerstwie gospodarczym, umowy o partnerstwie gospodarczym z krajami Karaibskiego Forum Państw AKP – Cariforum;
- wzbogacenie Porozumienia z Kotonu o nowe treści, takie jak pomoc na rzecz wymiany handlowej i współpracy w następujących obszarach: handel i rozwój, handel i finanse, Sprawiedliwy Handel;
- zapobieżenie niekorzystnym konsekwencjom wykupywania gruntów rolnych, takim jak wyłączenie drobnych producentów rolnych i niekorzystne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju wykorzystanie ziemi i zasobów wodnych; uznanie prawa ludności do własności ziemi uprawnej oraz innych zasadniczych zasobów naturalnych⁵;

⁵ Głębokie zaniepokojenie budzi zwłaszcza nabywanie przez zagranicznych inwestorów – z poparciem rządów – gruntów rolnych (w szczególności w Afryce), co przy braku odpowiednich działań może osłabić lokalne bezpieczeństwo żywnościowe i spowodować daleko idące konsekwencje w krajach AKP.

- dążenie do powołania nowych instytucji w ramach Umów o Partnerstwie Gospodarczym (np. wspólnych rad ds. umów o partnerstwie gospodarczym, komitetów ds. handlu i rozwoju oraz komisji parlamentarnych);
- konieczne dostosowanie Porozumienia z Kotonu do globalnych sytuacji kryzysowych, takich jak zmiany klimatyczne, gwałtowny wzrost cen żywności i cen ropy naftowej, kryzys finansowy i skrajne ubóstwo w krajach Afryki;
- zwiększenie oficjalnej pomocy rozwojowej, deklarowanej w związku ze światowym kryzysem finansowym; środki te mają na celu zdynamizowanie wymiany handlowej i wdrożenia UPG, ale przede wszystkim powinny służyć zwiększeniu wysiłków na rzecz realizacji milenijnych celów rozwoju w państwach AKT⁶.

Głównym źródłem finansowania postanowień Porozumienia z Kotonu jest Europejski Fundusz Rozwoju. Wspólnota Europejska ma świadomość, że realizacja UPG wymaga dodatkowych środków. Środki te zostały zabezpieczone w krajowych programach orientacyjnych dla poszczególnych państw grupy AKP; stanowią one zaledwie 0,9% całkowitej wysokości środków krajowych programów orientacyjnych. Wykorzystane mogą tu być także środki pośrednie, zawarte w programach „integracja i infrastruktura regionalna” czy „pomoc na rzecz wymiany handlowej”.

W dokumentach podkreśla się, że wszystkie Umowy o Partnerstwie Gospodarczym powinny zachować „nierówność na korzyść państw AKP, zarówno w odniesieniu do przedmiotowego asortymentu produktów, jak i okresów przejściowych, a także zawierać konkretne gwarancje na rzecz ochrony sektorów wrażliwych wskazanych przez państwa grupy AKT”. Zawarcie Umowy o Partnerstwie Gospodarczym czy też odstąpienie od takiej umowy nie może pogarszać sytuacji, która wynikała z przepisów handlowych na mocy Porozumienia z Kotonu ani opóźniać procesu reform w obszarach kluczowych dla rozwoju gospodarczego tych krajów.

Realizacja Porozumienia z Kotonu nabiera nowego wymiaru w wyniku światowego kryzysu finansowego, który przybiera rozmiary kryzysu humanitarnego, aż 90 mln ludzi znalazło się poniżej granicy ubóstwa. Obiecane środki finansowe są zbyt małe i zbyt wolno wypłacane, by mogły w wystarczającym stopniu zmienić sytuację w krajach rozwijających się. Choć kraje rozwijające się nie spowodowały światowego kryzysu finansowego i gospodarczego, najsilniej odczuwają jego skutki. Rezolucja Parlamentu Europejskiego wskazuje na gwałtowne wyhamowanie gospodarki, lawinowe bezrobocie, pogorszenie się bilansu handlowego i płatniczego, zdecydowany spadek napływu kapitału prywatnego oraz bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Mieszkańcy biedniejszych krajów boleśnie odczuwają konsekwencje ograniczonego dostępu do kredytów⁷ oraz znacznych wahań kursów walut. Również

⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie drugiego przeglądu Umowy o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku z jednej strony a Wspólnotą Europejską z drugiej (umowy z Kotonu) (2009/2165 (INI)).

⁷ Od lipca 2009 r. 82% nowych pożyczek udzielonych przez MFW przyznano państwom europejskim, a zaledwie 1,6% krajom afrykańskim, podobnie Bank Światowy ogranicza swą pomoc dla krajów najuboższych, ponieważ nie umiały one spełnić takich kryteriów przyznania kredytu, jak: wiarygodność kredytowa i udokumentowanie „dobrych wyników”.

emigranci coraz mniej pieniędzy przysyłają do krajów pochodzenia – w krajach bogatszych zwykle pierwsi tracą pracę pracownicy napływowi. Dotknięci kryzysem mieszkańcy bogatych krajów ograniczają swoje wyjazdy turystyczne a zatem spadają także dochody z turystyki. W związku z tym konieczne stają się szybkie, lecz przede wszystkim trwałe, a nie pozorne, i skuteczne działania nie tylko w zakresie pomocy humanitarnej, której Unia Europejska jest największym darczyńcą, ale w prowadzonej polityce handlowej. Parlament Europejski uważa sprawiedliwy i korzystny dla obu stron handel za „podstawowy element stabilności międzynarodowego rynku finansowego, a Unia Europejska musi przyczynić się do osiągnięcia tego celu poprzez zmniejszenie zaburzających handel dotacji oraz barier handlowych, które prowadzą do znacznych szkód w gospodarkach krajów rozwijających się”⁸. Konieczne będzie też podjęcie działań mających na celu likwidację wykorzystywania rajów podatkowych, unikania opodatkowania oraz bezprawnego drenażu mózgow i odpływu kapitału z krajów rozwijających się.

Pomoc w przybliżaniu najbiedniejszych krajów świata do milenijnych celów rozwoju deklarują od wielu lat liczne organizacje pozarządowe oraz ruchy społeczno-ciowe, wśród nich ruch Sprawiedliwego Handlu.

Unia Europejska wspiera Sprawiedliwy Handel oraz inne inicjatywy związane z handlem i przestrzeganiem zasad zrównoważonego rozwoju, przeznaczając na nie w latach 2007-2008 19 mln euro, głównie na podnoszenie świadomości obywateli Unii Europejskiej. W ostatnich latach nastąpił znaczny wzrost sprzedaży produktów oznaczonych certyfikatem Fair Trade. Roczna wartość sprzedaży produktów Sprawiedliwego Handlu w UE wynosi 1,5 bilionów euro i stale rośnie⁹. Stanowi to jednak stosunkowo niewielką część europejskiego handlu towarami importowanymi z krajów rozwijających się.

Komisja Europejska może odegrać znaczącą rolę w ramach jej działań na forum WTO, zwłaszcza w związku z międzynarodową polityką handlową wobec krajów rozwijających się, w ramach której kładzie się większy nacisk na czynniki społeczne i związane z ochroną środowiska.

Z efektów Sprawiedliwego Handlu nie korzystają w zasadzie ci rzeczywiście najbiedniejsi, lecz w większości przypadków zrzeszenia producentów, których zarówno poziom życia, jak i wykształcenie są nieraz znacznie wyższe niż pozostałych mieszkańców ubogich krajów. Członkowie tych zrzeszeń są w stanie sami sobie torować drogę na rynki światowe. Sprawiedliwy Handel może więc prowadzić wbrew założeniom do większej jeszcze marginalizacji najbiedniejszych [Nagórny 2006, s. 324]. Dlatego podkreślić należy duży potencjał tkwiący w prowadzonej przez

⁸ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 października 2009 r. w sprawie wpływu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego na kraje rozwijające się oraz na współpracę na rzecz rozwoju, P7_TA-PROV(2009)0029.

⁹ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wkład w zrównoważony rozwój: rola Sprawiedliwego Handlu i związanych z handlem pozarządowych systemów zapewnienia zgodności ze zrównoważonym rozwojem” COM(2009) 215, 11 maja 2009 r.

Wspólnotę Europejską polityce handlowej, a także możliwości oddziaływania w obszarze handlu na inne ugrupowania integracyjne i międzynarodowe organizacje finansowe i gospodarcze.

Literatura

- Budnikowski A., *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, PWE, Warszawa 2003.
- Human Development – Report 2009, Overcoming barriers: Human mobility and development, Published for the United Nations Development Programme (UNDP), http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf.
- Kopiński D., *Handel międzynarodowy jako czynnik rozwoju gospodarczego*, [w:] J. Rymarczyk, M. Niemiec (red.), *Współczesne tendencje w handlu międzynarodowym*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2002.
- Lorek A., *Problem ubóstwa w polityce zrównoważonego rozwoju*, [w:] A. Graczyk (red.), *Zrównoważony rozwój w teorii i w praktyce*, AE, Wrocław 2006.
- Nagórny W., *Sprawiedliwy Handel jako czynnik wspierający zrównoważony i trwały rozwój krajów Trzeciego Świata*, [w:] A. Graczyk (red.), *Zrównoważony rozwój w teorii i w praktyce*, AE, Wrocław 2006.
- Rynarzewski T., Zielińska-Głębocka A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.

THE EUROPEAN UNION TRADE POLICY TOWARDS THE POOREST COUNTRIES OF THE WORLD

Summary: The development of the poorest countries of the world largely depends on the European Union trade policy. The basis for the co-operation in the range of removing trade barriers and supporting all trade related actions is provided by the Agreement signed by 79 members of African, Caribbean and Pacific countries and the European Community in 2002 in Kotonu. Although the Agreement was signed ten years ago there has been hardly any progress in realising its provisions and almost all partial objectives that have been met till now have also been thwarted by the world financial crisis.